

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Гаруста Юрія Віталійовича – на дисертацію Москвича Олександра Степановича на тему: «Адміністративно-правові засади підготовки кадрів для Збройних Сил України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право)

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сьогодні, Збройні Сили України, як ніколи, потребують професіоналів, які будуть здатні на високому рівні виконувати завдання, пов'язані із захистом української території, а також збереження суверенітету та цілісності нашої країни. Зазначене пояснюється тим, що сучасні Збройні Сили – це не просто армія, а складний механізм, який вимагає високого рівня професіоналізму від кожного військовослужбовця. Сучасна зброя, військова техніка та тактика вимагають від військових глибоких знань, вмінь та навичок. А відтак, без належної підготовки, навіть найсучасніша зброя не буде ефективною. Окрім того, повномасштабна військова агресія збоку російської федерації показала, що перемога залежить не тільки від кількості, але й від якості підготовки військових. Мотивовані та добре підготовлені бійці здатні протистояти значно більшим силам противника. Не можна також не відзначити, що важливість питання підготовки кадрів для Збройних Сил України також обумовлена необхідністю адаптації армії до сучасних стандартів і вимог НАТО, до якого так прагне вступити Україна. Оскільки навіть незважаючи на війну, сьогодні українська армія перебуває в процесі реформування і модернізації, що передбачає перехід на стандарти НАТО та впровадження нових методів і підходів до військової підготовки. З огляду на зазначене вище, актуальність дисертаційного дослідження **Москвича Олександра Степановича** на тему: «Адміністративно-правові засади підготовки кадрів для Збройних Сил України» не викликає жодних сумнівів та заперечень.

Про актуальність та своєчасність роботи свідчить також те, що дослідження виконано відповідно до Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом

Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021; «Стратегії забезпечення державної безпеки», затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022; Стратегії національної безпеки України «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ - БЕЗПЕКА КРАЇНИ», затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; «Концепції розвитку професійного сержантського корпусу Збройних Сил України», схваленої Наказом Міністерства оборони України від 08.02.2022 № 44. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

В дисертації чітко визначено мету, яка полягає у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад підготовки кадрів для Збройних Сил України, та на основі узагальнення позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду, встановити напрями покращення правових та організаційних засад здійснення відповідної діяльності. На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано завдання, які, судячи із аналізу висновків, автор повністю виконав.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало та відповідають встановленим вимогам. Зокрема, об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають в процесі підготовки кадрів для Збройних сил України. В свою чергу предметом дослідження є адміністративно-правові засади підготовки кадрів для Збройних Сил України.

З метою досягнення об'єктивного наукового результату та формування відповідних положень та висновків, що характеризують наукову новизну роботи, використано сукупність сучасних філософських, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією із перших спроб, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад підготовки кадрів для Збройних Сил України, на основі чого розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення правових та організаційних засад здійснення відповідної діяльності.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- доведено, що підготовка кадрів для Збройних сил України представляє собою визначений нормами чинного законодавства процес набуття та формування особами спеціального набору професійних теоретичних знань, а також практичних умінь та навичок, які необхідні їй для ефективного виконання завдань і функцій в процесі проходження служби. З огляду на зазначене вище цілком справедливим буде говорити про те, що підготовка кадрів – це надважливий елемент кадрового забезпечення, метою якого є комплектування ЗСУ такими фахівцями, які зможуть на високому рівні виконувати завдання та функції спрямовані на забезпечення воєнної безпеки держави (с.71);

- під об'єктом правового регулювання підготовки кадрів для Збройних сил України запропоновано розуміти врегульовані нормами чинного законодавства правовідносини, які виникають в процесі здійснення відповідної діяльності. Підкреслено, що ключовою особливістю правових відносин, як об'єкта правового регулювання підготовки кадрів для Збройних сил України є їх суб'єктний склад. Так, з одного боку існують суб'єкти, які здійснюють підготовку кадрів, а також суб'єкти, на які дана підготовка спрямована – кандидати на військову службу та власне військовослужбовці (незалежно від їх посади в лавах ЗСУ) (с.72);

- з'ясовано, що під суб'єктами підготовки кадрів для Збройних сил України найбільш доцільно розуміти спеціально-уповноважені органи державної влади, а також спеціалізовані заклади освіти та їх структурні підрозділи, діяльність яких спрямована на те, щоб забезпечити теоретичну, фізичну, тактичну, тощо підготовку військовослужбовців з метою належного виконання

ними завдань у сфері забезпечення воєнного захисту та безпеки української держави. Вказані суб'єкти найбільш доцільно поділити на дві великі групи: 1) загальні, до яких відносяться органи державної влади, до компетенції яких входить кадрове забезпечення Збройних сил України; 2) спеціальні суб'єкти підготовки кадрів для Збройних сил України, зокрема: а) вищі військові навчальні заклади, а також їх структурні підрозділи; б) військові ліцеї із посиленою військово-фізичною підготовкою; в) кадрові центри ЗСУ; г) командувачі, командири, начальники всіх рівнів, які планують, організовують, проводять та контролюють заходи підготовки; 3) окрему групу суб'єктів в умовах воєнного стану складають центри підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони (с.127);

- встановлено, що під формами підготовки кадрів для Збройних сил України слід розуміти зовнішній прояв практичної діяльності спеціально-уповноважених суб'єктів, яка спрямована на: а) створення належних умов для здійснення навчального процесу військовослужбовців; б) безпосередню підготовку (теоретичну, практичну, тощо) кадрів. З огляду на зазначене вище аргументовано, що форми підготовки кадрів для ЗСУ доцільно поділити на дві великі групи: 1) адміністративно-правові, які спрямовані на створення необхідних умов для функціонування суб'єктів, що здійснюють підготовку кадрів; 2) організаційні форми, що спрямовані на безпосередню підготовку кадрів та поділяються на: а) форми колективної; та б) індивідуальної підготовки (с.129);

- акцентовано увагу на тому, що у Великобританії суттєва увага приділяється питанню підготовки інструкторів, які здійснюють навчання майбутніх військових. Так, Міністерство оборони представило курс «Навчання інструкторів з оборони» (DTTT). Метою курсу DTTT є розвиток поведінкових навичок, необхідних інструкторам для забезпечення максимально ефективного та результативного навчання студентів. Вказаний курс призначений для інструкторів, які беруть участь у навчанні військовослужбовців на 1 та 2 етапах щоб переконатися, що вони належним чином підготовлені для виконання своїх обов'язків інструктора та куратора. Тож, у загальному вигляді підготовки

інструкторів виглядає наступним чином: Фаза 1 (Початкова підготовка): Курс тренера захисту (DTTT). Фаза 2 (підготовка спеціалістів): курс підготовки інструкторів із оборони (DTTT). Фаза 3 (професійна підготовка): курс навчання за методами захисту (DIT). Інструктори, які пройшли курс консолідації PTT і DTTT (PTTT(O)), можуть викладати у навчальних закладах 1-ї та 2-ї фаз. Крім того, для британської армії вищезазначені курси були замінені програмою підготовки армійських інструкторів) (с.167);

- виокремлено наступні ключові напрямки вдосконалення організаційних засад підготовки кадрів для Збройних сил України: по-перше, доцільним є підвищення рівня фінансового та матеріально-технічного забезпечення ЗВО, а також інших спеціально-уповноважених суб'єктів, що відповідно до норм чинного законодавства здійснюють теоретичну та практичну підготовку військово-службовців всіх рівнів; по-друге, слід переглянути програму навчання військових взагалі, а також командного складу ЗСУ з метою адаптації її до вимог та стандартів НАТО. В даному контексті також необхідно розробити нове, науково-обґрунтоване методичне забезпечення, яке буде відповідати: а) викликам сьогодення; б) вимогам та стандартам НАТО, вступ до якої є пріоритетом для української держави; по-третє, розробити дієву систему інформаційного забезпечення ЗСУ та суб'єктів, що уповноважені здійснювати підготовку військовослужбовців; по-четверте, як показала практика, необхідним є покращення психологічної підготовки військово службовців. При чому їх навчання повинно бути адаптовано до рівня відповідальності їх на займаній посаді; по-п'яте, розширювати можливості для міжнародного співробітництва, що забезпечить ефективний обмін досвідом із професійними військовими інших країн.

В роботі містяться й інші цікаві, як з практичної точки зору, так і з теоретичної, пропозиції та рекомендації.

Разом із тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Заслуговує на увагу те, що дисертантом було сформульовано авторський підхід щодо розуміння поняття «кадрове забезпечення Збройних сил України» (с.68), що має важливе теоретичне значення. Втім, на мою думку, наукова праця тільки виграла, якби автором було також сформовано власне бачення щодо характерних особливостей цієї категорії.

2. На сторінці 128 автор пише, що «система суб'єктів підготовки кадрів для ЗСУ представлена великою кількістю спеціальних інституцій та їх посадових осіб. Разом із тим, як спільний недолік відзначено, що в роботі деяких із них існує певна не системність, що обумовлено розгалуженістю чинного законодавства, а також врегулюванням даного питання здебільшого на рівні підзаконних нормативно-правових актів». Саме тому, продовжує здобувач, «вирішити більшість теоретико-прикладних проблем у вказаній сфері можливо за рахунок розробки та прийняття єдиного законодавчого акту, норми якого будуть спрямовано на регулювання досліджуваного питання». Втім, про який саме нормативний документ йдеться автор, нажаль, не уточнює.

3. Окремі висновки дисертанта носять суто декларативний характер. Так, до прикладу, на сторінці 129 здобувач пише, що нормотворчість, як адміністративно-правова форма підготовки кадрів для Збройних сил України, дозволяє створити належне нормативно-правове підґрунтя: по-перше, для діяльності суб'єктів, що здійснюють кадрове забезпечення ЗСУ; по-друге, для роботи навчальних закладів, їх структурних підрозділів, а також командирів, викладачів, які здійснюють підготовку військовослужбовців.

4. Досліджуючи у Розділі 3 «Напрямки вдосконалення адміністративно-правових засад підготовки кадрів для Збройних сил України» автору варто було опрацювати перспективні напрями покращення кадрової політики ЗСУ, про яку він так багато говорить на початку дослідження.

5. На мою думку, здобувачу варто було не просто запропонувати «розробити Програму взаємодії з іншими державами світу, зокрема членами НАТО щодо обміну практичним досвідом у сфері військової підготовки», а й у додатках до роботи навести проєкт відповідного документу.

Вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і в певній мірі носять характер побажань.

Практичне значення одержаних результатів зумовлено тим, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: а) у науково-дослідницькій роботі - для проведення подальших наукових досліджень, присвячених теоретичним та практичним проблемам підготовки кадрів для Збройних сил України; б) у правотворчості – для розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми якого визначають адміністративно-правові засади підготовки кадрів для Збройних Сил України; в) у правозастосуванні – при вдосконаленні форм та методів підготовки кадрів для Збройних сил України; г) у навчальному процесі – в процесі розробки навчальних посібників, підручників, а також науково-методичних матеріалів, начальних програм, лекційних матеріалів та підручників з дисциплін: «Адміністративне право», «Тактика та оперативне мистецтво Збройних сил України», тощо.

Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження **Москвича Олександра Степановича на тему: «Адміністративно-правові**

засади протидії нелегальній міграції в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

заступник начальника кафедри
військового права та
правоохоронної діяльності
Національного університету
оборони України
доктор юридичних наук, професор

Юрій ГАРУСТ

